

enllà la riba fructífera del Túria, / *garlanda* avuy, flayrosa, de la ciutat del Cid, / y dihen qu'en les illes ohí dolça cantúria, / com si'l cridessen nímfes d'escumes al seu llit» un Hèrcules barceloní a qui el poeta recorda el tríptic essencial de les nostres terres (*Atl.*, 210, 74).

Representatiu de les festes i llur vaitot, el mot es torna apte per denominar, com a motiu, la casa on s'està de festa contínua, i tot es tira per la finestra: fins a convertir-se en un símbol quasi mitològic, en el folklore de «la nostra gent», veg. les esplèndides encarnacions gràfiques de X. Nonell, i el pròleg de *Tomàs de Bajalta*: «À casa d'En *Garlanda* s'hi fa un sopar / que no hi ha més a veure ni desitjar: / els caps de casa nostra / hi han acudit, / des de l'hereu Escampa desvergonyat / fins --- / les viandes a dojo, ben amañades, / s'engolfen per les boques desvergonyides / --- / en un fusell de carro enasten el bou / i el rosteixen a l'ast amb gran enrenou, / que si encara així acabava l'orgia / --- / En *Garlanda*: Quan un home està tot sol --- però així que hi entra algú a casa, el que fa el que vol és l'altre ---», Coromines (*Silèn*, 21ss.); i és tan sentida la força representativa d'aquesta personificació que Fontserè, cap a 1925, no se sabia estar de recordar a Fabra, per mitjà de les notes marginals al *DOrt.*, que projectava enviar-li, que inclogués «casa d'en *Garlanda*» en el diccionari.

Tan apte era el mot per als usos metafòrics, que les translacions de sentit han abundat. Ja en el S. XIV s'usava topogràficament en afers forestals i agrícoles: «han feytes e fan soèn algunes rompudes apelades *garlandes* engir alqunes garrigues, e n'c'los én aqueles ab les dites *garlandes*, fasén devesa sua pròpria de les dites garrigues», doc. ross. de 1323 (*RLR* xxxii, 429); fou una «galerie couverte cernant une place», especialment en les antigues *bastides*, segons docs. de 1600, 1667 i S. XVII del gascó central (Polge, *Mél. Phil. Ger-soise*, 1962, p. 8); una «rodella de goma que usen els qui barrinen per no esquitxar-se» quan ho fan, entre els *Engornadors* de l'Alt Flamicell (Violant, *BCEC* XLVII, 24); «*garlanda* de pa o redorta: spira panis», Busa-N. 1507 (C-VIII-5), «tortell o coca en forma de corona ---», Camprodon (*DAG.*, també a Corbera i Valls, *AlcM*). Cosa molt estesa pels Pirineus, com anem a veure.

En els Pirineus centrals, de *garlanda* se'n treu un masculí +*garland*, car a la Vall de Boí em contava un veterà boïnès (1968) que en una desfilada de certa festa tradicional «entre els camals dels pins, uns portaven un *garlàn*»: *garland* 'tortell', en efecte, existeix dialectalment en llengua d'oc (*TdF*); ara bé, en els nostres Pirineus, a les valls veïnes més orientals, hi ha un antic diminutiu d'axò, un poc alterat «*garrandeu*: torta que se hace por las fiestas mayores, redonda, muy delgada, con una cruz en el centro y doblada por los extremos», Vall d'Àneu (Pol, 20) i ho confirmen el *DAG.* per a Andorra i Sort, i *AlcM* per a la Vall d'Assua (Llessui). La terminació *-eu* revela un manlleu de l'oc., que de fet consta com *garlandeu* a l'Albigès, i *garlandellum* en baix llatí a Marsella l'any 1381, si bé en sen-

tits com els que ja hem vist per a *garlanda* («place entourée d'arcades; pâté de maisons» aquell, *TdF*, 'diadema o corona de material preciós per a dones' aquest, *PSW* IV, 70). Però el canvi de *-rl-* en *-rr-* no s'explica fàcilment, com s'explicaria si es partís d'un etimològic **garnandel*, on una dissimilació en *-rrand-* seria d'esperar i ben lluny d'inaudita: FERD'NAND > Ferran (i els altres casos que en cito a *TopHesp.* II, 187), possibilitat convincent i suggestiva donada l'etimologia de *garlanda*.

D'aquesta vaig tractar en extenso en el *DCEC* (II, 839-41; IV, 1019-20), per tant quasi podem acontentar-nos amb remetre-hi. Com allà indicava, hi ha *garlanda* en occità antic (freqüent en clàssics des de princ. segle XIII, *PSW* IV, 69; Rayn. III, 433), *garlande* en francès antic [S. XIV, però amb derivats, des dels Ss. XII, XIII i XIV, *garlandesche*, *-deschier*, *-der*]; it. *gbrilanda* freqüent des de Dante, Petrarca, Boccaccio etc. i ja en un anònim del XIII, cast. ant. *guirlanda* o *guerlanda*, S. XIII, i substituït per *guirnalda* des del XV, amb una metàtesi que, en altres formes, es produeix també en port. *grinalda* [S. XVI] i *gandarle* en el gascó de Lomanha i Fezensaguet (Polge).

Passant a la qüestió de l'etimologia, l'única sostenible és la que vaig suggerir allà, partint del supòsit que, com tants altres termes senyorials de l'Edat Mitjana, sigui propagat a les altres llengües romàniques des de França, potser sobretot la del Nord (en part la del Sud), on suposem que es formés **garnande*, després dissimilada la *-n-* en *-l-*, com a derivat del fr. *garnir* (fr. ant. també *guernir*, *wernir*), sigui com a formació purament romànica, o més aviat com a heretada ja d'un fràncic **WARNJANDA* 'la que guarneix, la guarnidora' (això amb l'avantatge que essent probable l'existència de variants metafòniques com *wern(i)anda* en fases germàniques poc més tardanes, permetrien explicar directament la *i* de l'italià i de les variants occitanes, que des dels trobadors passaren manlevades al castellà i el portuguès).

DERIV.: **Garlandar* no sembla estar documentat en català, car el pretès testimoni que n'indica el *DAG.* (i *AlcM*) és una mala lliçó de la vella ed. de *La Filla del Rei d'Hongria* (*CoDoACA* XIII, 69), en el passatge que ja he citat de l'ed. correcta dels *NCl.*¹ *Garlandela. Garlander. Engarlandar; (d)esgarlandar.*

¹ En la frase *féu-se una garlande ---*, un copista se saltà els mots *féu* i *una*, però traint la seva distracció es deixà la *-e* cacogràfica del substantiu: d'aquí la suposició d'un verb *garlandar* per part de l'editor Montoliu (*garlandel* pretèrit, amb enorme falta gramatical). El poeta cerdà Cayrol pescà aquest mot «empescat» en el *DAG.* i va usar-lo per fer versos... però tals mots fantasmes mai no estimulen la Musa, ni serveixen més que per horroritzar els sacerdots de la llengua.

GARLAR, del ll. tardà GARRULARE 'xerrotejar, enraonar parlarment', derivat de GARRŪLUS 'parlaire', i, aquest, de GARRIRE 'refilar (els ocells)', 'parlotejar'. □ 1.ª doc.: 1619, i potser c. 1400 disfressat de llatí